

SUMMARY

Herman Viktoriia, Provozon Sofiia. Using online services during the study of syntax in Ukrainian language lessons.

The article defines the peculiarities of using online services during the organization of Ukrainian language lessons in the context of studying the "Syntax" section.

A number of general scientific and linguistic-literary methods are comprehensively applied: empirical method of observation, comparative-typological, cultural-historical, comparative, evolutionary, etc.

It was established that in order to ensure the productivity of each lesson of the Ukrainian language in secondary school, the teacher needs to focus on studying modern innovative learning technologies, replacing outdated methods and tools with interactive, interesting and practically oriented ones.

Effective online services that will help in the professional work of a Ukrainian language teacher are as follows: for interactive interaction – Wordwall, Mentimeter, Kahoot, LearningApps, Maindmaister, Classtime, Classtools, Purposegames, WordMint, Triventy; interactive boards – Jamboard, Padlet, Lino; for creating presentations - Canva, Prezi, Google Presentations; for preparing quests - online quests on the Vseosvita service.

As a result of the research, an analysis of online services that contribute to the development of critical thinking, communicative, creative and analytical skills of students was carried out, namely: Wordwall, LearningApps, online quests on the service from Vseosvita.

Different aspects of working with online tools are singled out, examples of exercises are given, and ways of organizing students during their implementation are defined. It has been proven that using online services increases the effectiveness of Ukrainian language lessons.

We see prospects for further research in the development and implementation of online services during the study of the topic "Punctuation" in Ukrainian language lessons.

Key words: *interactive interaction, online exercises, online tools, online services, resource, sentence, syntax, Ukrainian language lesson.*

УДК 378

Олександр Дорогін

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ORCID ID 0009-0007-7800-4836

DOI 10.24139/2312-5993/2024.03/064-075

СТРУКТУРА ТА УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАНЦІВ ДЮСШ ЗАСОБАМИ ПРЕВЕНТИВНОЇ ОСВІТИ

Мета статті – уточнення сутності превентивної освіти, визначення компонентного складу здоров'язберезувальної компетентності вихованців дитячо-юнацьких спортивних шкіл та спрямованості відповідних організаційно-педагогічних умов. Основні методи: аналіз наукової літератури, уточнення понятійно-категоріального апарату, систематизація та структурування. Конкретизовано компоненти здоров'язберезувальної компетентності вихованців ДЮСШ. Практичне значення дослідження полягає у можливості реалізації визначених організаційно-педагогічних умов тренерами ДЮСШ.

Перспективи подальших наукових розвідок: розробка спеціальної програми превентивної освіти юних спортсменів у напрямі збереження здоров'я.

Ключові слова: вихованці, дитячо-юнацька спортивна школа, превентивна освіта, здоров'язбережувальна компетентність, педагогічні умови.

Постановка проблеми. Одним із визначальних чинників впливу на формування та розвиток особистості є освіта. У науковому середовищі освіту розглядають у різних змістових контекстах: як соціальний інститут, соціальне явище, спеціальну сферу соціального життя, своєрідний соціокультурний феномен у кроскультурному світовому просторі; як педагогічний процес і результат зовнішнього впливу на засвоєння індивідом узагальненого, об'єктивного, соціального досвіду, норм і цінностей; як спеціально організовану систему умов, необхідних для розвитку людини (Енциклопедія освіти, 2008, с. 615).

Серед важливих аспектів сучасної освіти особливої важливості набуває її випереджувальний характер, що є основною ознакою превентивної освіти. Спрямованість превентивного впливу на особистість визначається цільовими орієнтирами, серед яких особливо важливим є здоров'язбережувальний сегмент розвитку підростаючого покоління. Адже усвідомлення молоддю важливості й особистої значущості проблеми збереження здоров'я базується на формуванні культури здоров'я, здоров'язбережувальної компетентності, що відбувається в процесі навчання, виховання, соціалізації особистості у різних освітніх середовищах, у тому числі й у системі дитячих та юнацьких спортивних шкіл (ДЮСШ).

Аналіз актуальних досліджень з проблем превентивної освіти дає змогу узагальнити, що предметом наукових пошуків стають різнопланові аспекти попередження негативних проявів у поведінці особистості. До когорти науковців, які розширюють сферу досліджень проблем превентивної освіти, належать О. Безпалько, С. Кириленко, С. Кондратюк, Л. Кондрашова, В. Оржеховська, О. Пилипенко, В. Приходько, Л. Родняк, В. Ролінський, С. Свириденко, Т. Федорченко та ін. У контексті нашої наукової розвідки заслуговують на увагу питання розвитку традиційних педагогічних поглядів на проблеми превентивної педагогіки (Пилипенко, 2004) та організації превентивного виховання в школі (Гречаник, 2013; Гречаник, 2014), які можуть складати основу дослідження феномену превентивної освіти у формуванні здоров'язбережувальної компетентності вихованців ДЮСШ. Дослідники аргументують доцільність навчання основам превентивної педагогіки, визначаючи її місце в системі людинознавчих наук, уточнюючи її категоріальний

апарат, особливості та специфіку превентивної освіти дітей і молоді (Доброскок, Лиховид, Усик, 2013). Науковці висловлюють власне розуміння інтеграції освітнього середовища та процесів інноватизації в сучасному глобалізованому світі, характеризуючи еталон освіти «не просто як освіту інноваційну, але ще й превентивну» (Карпенко, 2014, с. 20).

Розширення поліаспектності досліджуваної проблеми знаходимо в науковій публікації Л. Келембет, котра визначала теоретико-методичні засади формування превентивного здоров'язбережувального середовища навчального закладу (Келембет, 2014). У контексті збереження здоров'я підростаючого покоління дослідники звертають увагу на побічні ефекти сучасного шквалу інновацій, що мають конкретні медичні застереження: «тривале надлишкове електромагнітне випромінення внаслідок використання сучасних інформаційних, комунікативних засобів; гіподинамія; відсторонення від безпосереднього спілкування; глибше занурення у віртуальний світ, який усе більше замінює мешканцям розвинених країн навколишню дійсність» (Карпенко, 2014, с. 20).

Однак теоретичний аналіз наукових джерел дає підстави для висновування, що комплексне дослідження питань спрямованості превентивної освіти на формування здоров'язбережувальної компетентності вихованців ДЮСШ досі не було предметом цілеспрямованої та ґрунтовної наукової розвідки.

Мета статті полягає в уточненні сутності превентивної освіти, визначенні компонентного складу здоров'язбережувальної компетентності вихованців дитячо-юнацьких спортивних шкіл та спрямованості відповідних організаційно-педагогічних умов.

Методи дослідження. Основними методами, які спрямовувалися на всебічний розгляд досліджуваної проблеми, використано аналіз наукової літератури, в якій розкривалися окремі аспекти превентивної освіти, здоров'язбережувальної компетентності, специфіки роботи ДЮСШ; уточнення понятійно-категоріального апарату; систематизація та структурування здоров'язбережувальної компетентності вихованців ДЮСШ.

Виклад основного матеріалу. Оновлення сучасного освітнього середовища у будь-якій країні залежить від численних трансформаційних процесів, що супроводжують суспільний розвиток у глобалізованому світі, де на формування особистості здійснює комплексний вплив сукупність багатьох чинників. Такими факторами

впливу є система освіти, соціальне середовище, родинне коло, сучасні технічні і технологічні засоби отримання різнопланової інформації тощо.

Організація дослідження в контексті анонсованої теми передбачає поєднання кількох аспектів, що мають безпосередній взаємозв'язок.

1. *Розуміння сутності превентивної освіти.* В основі цього феномену перебуває тлумачення поняття «превентивний» (в англ. мові «*to prevent*» – запобігти; у франц. мові «*Préventif*» – профілактичний; переклад «*Praevenio*» з латини розуміється як процес випередження, попередження), що відображає «попереджувачий, випереджувальний, запобіжний характер» (Максимюк, 2009, с. 63) впливу навчально-виховного процесу на підростаюче покоління.

Основою превентивної освіти є її виховний зміст, що визначається в «Енциклопедії освіти» як «комплексний цілеспрямований вплив на особистість у процесі динамічної взаємодії із соціальними інституціями, спрямованої на фізичний, психічний, духовний, соціальний розвиток особистості, формування здорового способу життя, навичок відповідальної поведінки, протидії негативним впливам соціального оточення, профілактику асоціальних проявів у поведінці дітей і молоді» (Енциклопедія освіти, 2008, с. 711).

Позаяк систематизований, систематичний і науково обґрунтований виховний вплив на особистість здійснюється в закладах освіти, відтак окреслюється взаємозв'язок превентивного виховання підростаючого покоління не тільки в системі загальноосвітніх установ, а й в системі позашкільної освіти, до якої відносять і дитячі та юнацькі спортивні школи, що є другим складником в контексті нашої наукової розвідки.

2. *Визначення ролі дитячо-юнацької спортивної школи (ДЮСШ) у превентивній освіті.* У нормативно-правових документах визначається, що ДЮСШ є закладом спеціалізованої позашкільної освіти спортивного профілю, який створює необхідні умови для гармонійного виховання, фізичного розвитку, повноцінного оздоровлення, змістовного відпочинку і дозвілля дітей та молоді, самореалізації, набуття навичок здорового способу життя (Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу, 2008).

Якщо брати за основу спрямованість роботи ДЮСШ, то важливим аспектом освітньої діяльності такої школи є саме попередження і профілактика таких негативних впливів на дитячий організм, як гіподинамія, надмірне захоплення учнівською молоддю сучасними технологічними новинками та ін., що інколи мають

здоров'яруйнівний вплив на організм дитини. Всупереч такій ситуації заняття школярів у ДЮСШ дає змогу запобігти негативним впливам багатьох чинників на здоров'я підростаючого покоління.

Відтак простежується тісний взаємозв'язок між превентивною освітою, заняттями в ДЮСШ та здоров'язберезувальним аспектом у розвитку особистості. Проте аналіз літературних джерел спонукає до висновування, що проблема створення превентивного виховного середовища для підготовки підростаючого покоління до збереження здоров'я здебільшого привертає увагу дослідників у контексті роботи загальноосвітнього навчального закладу (Формування превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу, 2014). Таким чином актуалізується формування здоров'язберезувальної компетентності вихованців ДЮСШ, котрі покликані «дотримуватися здорового способу життя, норм морально-етичної поведінки» (Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу, 2008).

3. *Формування здоров'язберезувальної компетентності вихованців ДЮСШ* ґрунтується на врахуванні комплексності цього феномену. Відтак виникає потреба уточнення структурних складників – компонентів, які в сукупності відображають цілісне уявлення про спрямованість превентивної освіти у дитячо-юнацьких спортивних школах.

Важливим напрямом превентивної освіти у формуванні здоров'язберезувальної компетентності вихованців ДЮСШ є їхня *мотивація* до збереження здоров'я, що передбачає:

- зацікавлення вихованців можливостями та результатами впливу фізичної активності та заняттями спортом на здоров'я людини (доречним є використання прикладів з життя і діяльності відомих спортсменів);

- усвідомлення вихованцями важливості та потреби у формуванні здоров'язберезувальної компетентності, щоб уникнути негативного впливу на здоров'я надмірних фізичних перевантажень у прагненні швидко здобути вагомих спортивних результатів (ефективними виявилися вправи «Пізнай себе», «Гармонія душі і тіла» та ін., спрямовані на порівняння вихованцями ДЮСШ уявлень про власний ідеальний образ з «Я реальним» на основі самоаналізу та самооцінки, що мотивуватиме їх до самовдосконалення);

- спонукання учнів до систематичних занять у ДЮСШ, що уможливить їхнє становлення як спортсменів у майбутньому та можливістю ефективно розв'язувати широкий спектр проблем

формування, збереження і зміцнення здоров'я та організації здорового способу життя (Іваній, 2013, с. 22).

Водночас формування здоров'язбережувальної компетентності вихованців ДЮСШ базується на розумінні ними сутності таких понять, як «здоров'я», «фізичне виховання», «фізкультурно-спортивна діяльність» та ін., що характеризує зміст когнітивного складника досліджуваного феномену.

Засадничим поняттям у формуванні здоров'язбережувальної компетентності вихованців ДЮСШ є «здоров'я», сутність якого розкривається в науковому середовищі у контексті майже 300 понять. Проте основний зміст цієї дефініції сконцентрований у розумінні здоров'я як динамічного стану організму, що «характеризується високим енергетичний потенціалом, оптимальними адаптаційними реакціями на зміни довкілля, забезпечує гармонійний фізичний, психоемоційний і соціальний розвиток особистості, її активне довголіття, повноцінне життя, ефективну протидію захворюванням» (Енциклопедія освіти, 2008, с. 318). У самому змісті поняття «здоров'я» закладено спрямованість на здоров'язбережувальну діяльність, що заснована на відповідній компетентності.

Здоров'язбережувальну компетентність у контексті дослідження розглядаємо як інтеграційне поєднання особистісних поглядів вихованців ДЮСШ на проблему збереження і зміцнення власного здоров'я, що базується на чітких ціннісних орієнтаціях з використанням знань (сутності здоров'я, особливостей занять певним видом спорту та його впливу на організм людини тощо), практичних умінь і навичок спортивної діяльності, що сприятиме успішній соціалізації та набуттю досвіду оздоровлення, мінімізуватиме можливий негативний вплив на здоров'я та ін. Розширює уявлення учнів про сутність здоров'язбережувальної компетентності аналіз закордонного досвіду організації занять молоді у спортивних секціях, що зазвичай має оздоровче спрямування і відбувається в усіх закладах освіти.

Позаяк вихованці ДЮСШ цілеспрямовано обрали додаткові заняття фізкультурно-спортивною діяльністю поза уроками з фізичного виховання в школі, відтак їхня спрямованість і активність у досягненні вагомих спортивних результатів не повинна мати негативний вплив на здоров'я. Тому актуальним є врахування праксеологічного складника здоров'язбережувальної компетентності вихованців дитячо-юнацької спортивної школи. Переконані, що саме ефективність та

результативність занять у ДЮСШ уможливить усвідомлення вихованцями важливості правильної організації спортивних занять і виконання необхідних вправ і завдань з дотриманням вимог до збереження здоров'я. В цьому напрямі доцільним є допомога тренерів у розробці індивідуального плану організації спортивних тренувань для кожного вихованця ДЮСШ. Такий індивідуальний план сприятиме самоконтролю та оцінюванню особистісних спортивних досягнень та змін у стані здоров'я вихованців.

Таким чином, конвергенція різних напрямів здоров'язбережувальної роботи з вихованцями ДЮСШ дає змогу створити середовище превентивної освіти у таких закладах. З цією метою тренери і вчителі ДЮСШ покликані використовувати сучасні педагогічні методи і технології, що в сукупності визначає зміст і спрямування реалізації спеціальних організаційно-педагогічних умов з такою метою:

- створити мотиваційно-розвивальне здоров'язбережувальне довкілля для кожного вихованця ДЮСШ, враховуючи їхнє прагнення досягнути значних спортивних успіхів;

- розширити розуміння учнями здоров'язбережувального сенсу занять спортом в ДЮСШ;

- інтегрувати знання і діяльність вихованців у вибраному виді спорту, що базуватиметься на сформованості когнітивного та праксеологічного складників здоров'язбережувальної компетентності;

- оптимізувати спортивні заняття в ДЮСШ з урахуванням стану здоров'я кожного вихованця.

Отже, щоб досягнути окресленої мети, необхідно визначити і реалізувати спеціальні організаційно-педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності вихованців ДЮСШ засобами превентивної освіти. Важливо, щоб кожна з визначених організаційно-педагогічних умов спрямовувалась на формування конкретного складника (компонента) здоров'язбережувальної компетентності. При цьому необхідно враховувати актуальні проблеми в організації превентивної освіти та сучасні чинники негативного впливу на здоров'я молоді (які водночас свідчать про успіхи технічного, технологічного, інформаційного прогресу в суспільстві). Переконані, що реалізація організаційно-педагогічних умов формування здоров'язбережувальної компетентності вихованців ДЮСШ сприятиме створенню превентивного освітнього середовища за рахунок використання сучасних форм і методів у контексті використання превентивних практик.

Так, з метою мотивації вихованців ДЮСШ ціннісного ставлення до здоров'язбережувальної діяльності в процесі спортивних тренувань проводилося анкетування учнів на предмет встановлення особистісних цілей занять певним видом спорту, якими можуть бути:

- прагматичні мотиви досягнення нових спортивних результатів;
- можливість спілкування в колективі однокласників;
- можливість підвищення особистого престижу в середовищі однолітків;
- спрямованість на збереження і зміцнення здоров'я;
- пізнавальні мотиви та ін.

Відповідно, реалізація першої організаційно-педагогічної умови безпосередньо пов'язується з другим чинником, що передбачає розширення розуміння вихованцями здоров'язбережувального сенсу занять спортом в ДЮСШ. У цьому контексті важливо акцентувати увагу учнів на результативності впливу спортивних тренувань на організм людини з урахуванням специфіки фізичного та психічного розвитку вихованців на різних етапах вікової періодизації. Тут важливим є використання тренерами ДЮСШ знань з вікової та педагогічної психології.

Педагогічний механізм базується на взаємодії вихователя та вихованців і потребує від обох учасників такої взаємодії послідовності та систематичності не лише в організації спортивних занять, а й в спрямованості превентивної освіти для формування здоров'язбережувальної компетентності вихованців ДЮСШ.

Психологічний механізм враховує прямий і зворотний зв'язок між тренерами та вихованцями ДЮСШ, що водночас базується на таких чинниках:

- знання сутності здоров'я та здоров'язбережувальної діяльності;
- розуміння впливу на організм занять певним видом спорту;
- створення регулятивного механізму оптимізації спортивно-тренувальної діяльності для уникнення негативного впливу надмірних тренувань на організм вихованців;
- розширення здоров'язбережувального світогляду вихованців ДЮСШ на основі самооцінки, саморегуляції, ідентифікації, змагальності, осмислення і сприйняття цільових аспектів занять спортом.

Таким чином спостерігається інтеграція знань і діяльності вихованців у вибраному виді спорту, що базується на сформованості когнітивного та праксеологічного складників здоров'язбережувальної

компетентності і відображає сутність третьої організаційно-педагогічної умови та превентивність роботи тренерів ДЮСШ.

Реалізація четвертої організаційно-педагогічної умови (оптимізувати спортивні заняття в ДЮСШ з урахуванням стану здоров'я кожного вихованця) потребує від тренерів знання особливостей вікового, фізичного та психологічного розвитку молодих спортсменів, що поєднує таку інформацію в індивідуальній карті кожного вихованця:

- мотиви та здібності вихованців ДЮСШ для занять конкретним видом спорту;

- рівень фізичного розвитку і стану здоров'я, що дає змогу вихованцям успішно займатися певним видом спорту;

- особливості темпераменту, характеру, поведінки кожного вихованця, що сприятимуть (чи стануть не перешкодою) досягненню певних спортивних результатів;

- ставлення до товаришів у спортивній секції та їхніх особистісних досягнень;

- інтереси, нахили, рівень домагань, ставлення до спортивних тренувань і власних спортивних досягнень;

Важливим аспектом превентивної освіти є акцентуація уваги вихованців ДЮСШ на використанні таких методів самоволодіння:

- самопереконання, коли вихованці під впливом тренера та інформаційного підкріплення усвідомлюють важливість організації власної здоров'язбережувальної діяльності;

- самокритика, що дає змогу учням реально здійснити самооцінку своїх можливостей у спорті без шкідливого впливу на здоров'я;

- самонаказ, що стимулює вихованців займатися спортом систематично з урахуванням здоров'язбережувальних аспектів;

- самоконтроль, що уможлиблюється на основі врахування вихованцями власного режиму спортивних занять, які організуються згідно з індивідуальною програмою та окреслених перспектив становлення молодого покоління спортсменів.

У процесі формування здоров'язбережувальної компетентності вихованців ДЮСШ засобами превентивної освіти необхідно враховувати новоутворення у представників різних вікових груп. У молодших школярів – це довільність психічних процесів, рефлексія, внутрішній план дій, уміння організувати навчальну діяльність; у підлітків – почуття дорослості, адекватна самооцінка, самовизначення майбутньої

діяльності (у спорті чи професії), у юнаків – новий образ фізичного «Я». Наприклад, підлітковий вік є сензитивний для розвитку потреб (у самовираженні, у визнанні іншими, у рівноправному спілкуванні з дорослими тощо). Тому тренери ДЮСШ покликані не тільки звертати увагу на фізичний розвиток вихованців, а й враховувати вікові особливості кожного учня та знання педагогічної психології, щоб якнайкращим чином спрямовувати формування у них здоров'язберезувальної компетентності, попереджуючи негативні прояви у поведінці юних спортсменів.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, здоров'язберезувальну компетентність вихованців ДЮСШ розглядаємо як складно структурований феномен, в якому враховуються мотиваційний, когнітивний, праксеологічний та особистісно-розвивальний аспекти розвитку майбутніх спортсменів. Формування здоров'язберезувальної компетентності не може бути одноразовим видом діяльності тренерського складу ДЮСШ, а є тривалим процесом, що потребує визначення та реалізації спеціальних організаційно-педагогічних умов. Урахування вікових особливостей фізичного та психічного розвитку організму вихованців, виявлення актуальних і потенційних можливостей людини в різні періоди її життя дасть змогу тренерам ДЮСШ застосовувати випереджувальний характер превентивної освіти у формуванні здоров'язберезувальної компетентності юних спортсменів на різних етапах їхнього індивідуального розвитку.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у розробці спеціальної програми, що міститиме опитувальники, рекомендації, ситуативні завдання тощо, які матимуть ознаки превентивного навчання і виховання підростаючого покоління у напрямі збереження здоров'я. У програмі будуть враховані вікові особливості розвитку особистості, можливості превентивної освіти у напрямі здоров'язбереження вихованців ДЮСШ.

ЛІТЕРАТУРА

- Гречаник, О. Є. (2014). Превентивне виховання в школі. *Виховна робота в школі*, 6, 2–8. (Hrechanyk, O. Ye. (2014). Preventive education at school. *Educational work at school*, 6, 2–8).
- Гречаник, О. Є. (2013). Управління системою превентивного виховання у школі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 33 (86), 482–488. (Hrechanyk, O. Ye. (2013). Management of the system of preventive education at school. *Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools*, 33 (86), 482–488).

- Доброскок, І. І., Лиховид, О. Р., Усик, О. Ф. (2013). *Превентивна педагогіка: практикум*. Київ: Педагогічна думка. (Dobroskok, I. I., Lykhovyd, O. R., Usyk, O. F. (2013). *Preventive pedagogy: workshop*. Kyiv: Pedagogical thought).
- Енциклопедія освіти*. (2008). / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер. (*Encyclopedia of education*. (2008). / Acad. of Ped. Sciences of Ukraine; Head. ed. V. H. Kremen. Kyiv: Yurinkom Inter).
- Іваній, І. В. (2013). Характеристика сутності здоров'язберігаючої компетентності вчителя фізичної культури. *Педагогіка, психологія та методико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 3, 18–22. (Ivanii, I. V. (2013). Description of the essence of health-saving competence of a physical education teacher. *Pedagogy, psychology, methodological and biological issues of physical education and sports*, 3, 18–22.)
- Карпенко, В. Є. (2014). Інноваційна превентивна освіта у техноінтелектуальному суспільстві. *Філософія науки: традиції та інновації*, 1 (9), 15–24. (Karpenko, V. Ye. (2014). Innovative preventive education in techno-intellectual society. *Philosophy of science: traditions and innovations*, 1 (9), 15–24).
- Келембет, Л. (2014). Теоретико-методичні засади формування превентивного здоров'язбережувального середовища навчального закладу. *Джерела*, 1–4, 12–17. (Kelembet, L. (2014). Theoretical and methodical principles of formation of a preventive health-saving environment of an educational institution. *Dzherela*, 1–4, 12–17).
- Максимюк, С. П. (2009). *Педагогіка*. Київ: Кондор. (Maksymiuk, S. P. (2009). *Pedagogy*. Kyiv: Kondor).
- Пилипенко, О. І. (2004). Превентивна педагогіка в контексті традиційних педагогічних поглядів. *Педагогіка і психологія*, 1, 14–18. (Pylypenko, O. I. (2004). Preventive pedagogy in the context of traditional pedagogical views. *Pedagogy and psychology*, 1, 14–18).
- Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу*. (Regulations on Children's and Youth Sports School). (2008). Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/npas/170897113>
- Формування превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу*. (2014). За заг. ред. Оржеховської В. М. Кіровоград: Імекс ЛТД. (Formation of a preventive educational environment of a secondary school. (2014). General ed. Orzhekhovska V. M. Kirovohrad: Imeks LTD.)
- Kondratiuk, S. (2024). Ways of application of health care technologies in modern primary school. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 1-2, 135–136. (Kondratiuk, S. (2024). Ways of application of health care technologies in modern primary school. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 1-2, 135–136).

SUMMARY

Dorohin Oleksandr. The structure and conditions of formation of the health-saving competence of pupils of the children's and youth sports school of by means of preventive education.

The purpose of article is in clarifying the essence of preventive education, identification of the competent components of the health-saving competence of pupils of the children's and youth sports schools (CYSS) and direction of the appropriate organizational and pedagogical conditions. The main methods are: analysis of scientific literature, clarification of the conceptual-categorical apparatus, systematization and structuring. The essence of preventive education has been clarified. It has been stressed

that there is an interrelation between preventive education, sports classes in the CYSS and a health-saving aspect in the development of pupil's personality. The health-saving competence has been analyzed as an integrative combination of personal views of pupils of the CYSS to the issue of saving and strengthening own health that is based on clear value orientations with the use of knowledge (the essence of health, the specifics of playing a certain type of sport and its impact on the human body, etc.), practical skills and sports activity skills, which will contribute to successful socialization and the acquisition of recovery experience, minimize the possible negative impact on health, etc. The structure of the health-saving competence of pupils of the CYSS, which takes into account the motivational, cognitive, praxeological and personal developmental aspects of the development of future athletes, has been concretized. The necessity of implementation of special organizational and pedagogical conditions for the formation of health-saving competence of pupils of the CYSS by means of preventive education has been argued. The practical meaning of the research is in possibility of realization of the identified organizational and pedagogical conditions by the CYSS's coaches. Taking into account the age characteristics of the physical and mental development of pupils, identifying the actual and potential capabilities of a person in different periods of his/her life will enable the coaches of the CYSS to apply the anticipatory nature of preventive education in the formation of health-saving competence of young athletes at various stages of their individual development. The prospects of further scientific studies are in the development of special program, which will take into account the age-specific features of personality development, the possibilities of preventive education with the aim of formation of the health-saving competence of pupils of the CYSS.

Key words: *pupils, children's and youth sports school, preventive education, health-saving competence, pedagogical conditions.*

УДК 371. 315. 6: 51

Yuliia Kozachenko

Sumy State University

ORCID ID 0000-0001-9111-8220

Oleksandra Ashikhmin

Sumy State University

ORCID ID 0000-0001-9111-8220

DOI 10.24139/2312-5993/2024.03/075-086

INFLUENCE OF LONELINESS OF TEENAGERS ON THE EDUCATIONAL PROCESS

In this article, we will consider what factors determine loneliness among teenagers and how loneliness affects the main sphere of life of teenagers. The purpose of the research is to apply the harmful effects of loneliness on the education of teenagers. Nowadays, the problem of loneliness is widely studied and many scientists are working on solving this problem. Research methods include the use of observation, interview, questionnaire, rating and conversation. Empirical methods such as observation, comparison and measurement were used. We conducted an oral survey of teachers. The result of the research consists in researching and determining the factors that determine the problem of loneliness among teenagers, identifying the influence of loneliness among teenagers on learning, relationships with peers, parents and teachers.

Key words: *education, teenagers, loneliness, problem, teachers.*